

LLEIDA

El Llibre de CRIMS de la Lleida medieval

Anar al bordell a l'edat mitjana

L'any 1393, dos amics lleidatans, que buscaven els serveis d'una prostituta van acabar caminant de nit per Lleida en companyia del fill d'en Guillem de Solivella, mestre d'obra de la Seu Vella, i d'una jove anomenada Francesca

GUILLEM ROCA
@GuillemRoca4
Lleida

La prostitució ha estat una constant al llarg de la història i és imprescindible tenir-la en compte per entendre el nostre passat, tot i que rarament apareix a les històries tradicionals. Per fortuna, durant els darrers anys, ha estat més estudiada i han aparegut nombroses monografies, capítols i articles sobre el tema. No obstant això, encara queda molta feina per fer, per desenterrar del passat les vivències al voltant d'aquesta activitat i comprendre el seu paper en viles concretes, com per exemple a Lleida.

UN PROPÒSIT TÈRBOL PER UN DIJOUS QUALSEVOL

Una tarda de finals d'agost de l'any 1393, l'espaser Pere Botí descansava a casa, al Cappedon, quan, des del carrer, va sentir els crits del seu amic, el ganiveter Joan Borràs, demanant-li que l'acompanyés. En Pere va treure el cap per la finestra i, encara sense saber on volia anar, va respondre "hoc!". Al carrer li ho preguntà i en Borràs respongué: "a sa-

culdir una bagassa'.

Sacudir (sacsejar) és un terme força descriptiu per referir-se a l'acte sexual i no gaire usual en la documentació, només l'he trobat en aquest procés. La documentació judicial està àmpliament influïda per l'oralitat de les declaracions.

Tots dos van creuar el pont per entrar a Lleida quan encara no havia caigut el sol. L'espai reservat per a la prostitució era el Bordell públic, però els nostres dos protagonistes no hi van anar, sinó que van dirigir-se a l'hostal d'en Ramon Sagrassa.

El Bordell públic era una gran plaça flanquejada per diversos locals, alguns d'ells regentats per dones, on hi bullia la nit lleidatana medieval. Estudiants, passavolants, veïns sense vergonya... hi entraven per trobar-se amb alguna de les dones que hi exercien fent alhora de cambres i meretrices. Era un lloc farcit d'interessos, un negoci controlat per grups de proxenetes que actuaven en xarxa i portaven dones de bordell en bordell per enriquir-se a costa d'elles. Un espai de festa que sovint comportava nombrosos pro-

blemes en forma de baralles. Per controlar la gent que s'hi reunia, a principis del segle XV, s'hi va aixecar un mur de tapia amb un portal.

El Bordell públic estava situat al carrer de la Santa Creu, una referència toponímica premonitòria perquè, posteriorment, l'any 1781, aquesta via va formar part de l'entramat de carrers esborrats per construir la Catedral Nova. Dos poders fàctics sobrepousats, el de la carn i el de les ànimes.

Era un espai sotmès a les mirades reprovadores dels veïns i ciutadans de bé. La societat medieval era hipòcrita, mentre per un costat els moralistes denunciaven la prostitució, qui la practicava i qui se'n beneficiava, per l'altre es legislava sobre un espai on era lícit exercir-la. Un espai necessari —deien— per tal d'encaminar la violència inherent de la societat medieval envers el putam del bordell i allunyar-la de les dones i fadrines respectables. Per això algunes bagasses buscaven clientela fora del prostíbul, als

hostals on anava la gent respectable de Lleida per evitar les crítiques dels veïns.

A Lleida, com en moltes altres ciutats, existia una legislació municipal força restrictiva pel que fa a la prostitució que es desenvolupava fora dels límits del Bordell públic. L'any 1414 la Paeria va multar amb cinquanta sous, o cinquanta assots, els hostalers que acollien prostitutes.

Aquell dijous de 1393, per evitar la mirada d'amics i conveïns, Pere i Joan van aca-

bar cercant plaer en un hostel del centre de la ciutat. En pujar les escales de l'establiment van veure, a la saleta principal, en Guillem de Solivella fent-la petar amb una dona de bon veure. Aquest Guillem no era altre que el fill d'en Guillem de Solivella, mestre de la Seu entre els anys 1378 i 1405. Com el pare, es va dedicar a treba-

capítol 6

sigui Déu, que cristians som” —va dir ella en un intent d'entaular conversa. Guillem va respondre afirmativament. Aquesta referència, que pot semblar banal, s'ha d'interpretar com una

comprovació del cristianisme de Guillemó. Les prostitutes cristianes no podien dormir amb jueus o musulmans.

De transgressions sexuals d'aquest tipus en trobem diverses als Llibres de crims. Per exemple, el 1339 un moro va haver de córrer per diversos bancals amb els pantalons als turmells davant una multitud que el va sorprendre amb una prostituta cristiana. O, el 1390, quan el sarraí Aznel del Crespo va ser acusat de dormir amb Elionor Alonso —“fembra pública del lloc

de Zamora”. El va denunciar la mateixa Elionor en sospitar que era musulmà i el van detenir al mateix hostel. Els oficials van baixar-li els pantalons per comprovar el delicte i les autoritats li van examinar atentament la cigala i la roba interior 'e trobaren les bragues del dit moro suyllades (brutes) de sement de hom fresch. E que per lo membre l'en eixie encara'.

Fetes les presentacions, Guillemó i Francesca es van posar a parlar i, poc després, van abandonar l'hostal. Al carrer van adonar-se que era tard i la llum s'esfumava per darrera les muralles.

Per això, de camí a l'hostal d'en Borràs, on volien anar a passar la nit, van aturar-se per agafar un llum. Els Costums de Lleida, el dret municipal llavors vigent, establien que, “un cop tocada la campana de la nit, ningú no vagi sense llum per la vila, d'altra banda pagui cinc sous o rebí cinc assots a la plaça”. Però llavors Francesca va demanar a en Guillemó que tornessin a l'hostal d'en Sagassa on tenia les seves possessions. Pots ser era la primera vegada que exercia la professió i s'ho estava repensant? No ho sabem.

En retornar a la sala de l'hostal l'ambient havia canviat, era més distès. Hi havia un jove, arribat de Tortosa, que volia sopar i havia demanat que li preparessin uns ous, possiblement passats per aigua, que era una preparació força habitual. El noi es passejava alegrement per la sala amb un got de vi i convidava tothom a beure'n. En veure arribar Guillemó i Francesca també els va convidar, però Francesca el va acusar d'haver-li robat els ous que ella tenia. Mentre en Guillemó

posava pau entre els dos van arribar en Pere Botí i en Joan Borràs, els dos protagonistes amb qui hem començat aquest cas.

Fos per l'escàndol dels ous o per la por a ser multat, l'hostaler, en Ramon Sagassa, va escridassar Francesca dient-li: “que li sortís de casa, que pel seu cap si no sortia la llançaria escales avall!”. En sentir-ho, Francesca es va oferir de nou al pedrapiquer: “et prego Guillemonet que em portis a la teva cambra, que amb tu me'n vull anar”. Sorprenen que no van marxar els dos sols, sinó en companyia de cinc persones, entre ells en Pere Botí i en Joan Borràs.

UN COITIUS INTERRUPTUS

En Guillemó vivia a les cabanes del Cappont, a prop del monestir de sant Agustí. En passar pel pont la noia va tornar a canviar d'opinió. Es comprèn, en llegir entre línies, que en realitat buscava desempallegar-se de la brivalla que els acompanyava i no portava bones intencions. Finalment, va demanar-los que la portessin a casa del lloctinent del veguer, en Dalmau Ça Corbella. En processó, i encara pensant en saciar el desig, la collada va girar cua i va encaminar-se cap a l'església de sant Joan. Pere i Joan, que formaven part de la indecent comitiva, “per tal que la gent no els veïessin”, van desviar-se pel carrer paral·lel de la Corretgeria.

El grup es va tornar a reunir davant la casa d'en Tomàs Calbet, al carrer de Madrona, un carreró estret entre les parròquies de sant Joan i sant Andreu. Allà, amagats sota uns porxos, va enxampar-los una patrulla del veguer encaçalada per Joan Ces Eres. Buscaven malfactors entre les ombres del capvespre, també les prostitutes que exercien fora del Bordell Públic. L'oficial dubtà si la noia era amb ells per pròpia voluntat. Davant el dubte, en Guillemó i la resta es van enfadar i van re-

criminar a l'oficial la seva actitud desconfiada. El rebombori va despertar alguns veïns, que van fer-se a la finestra per observar-los. “Enteneu-ho joves, no es faci res per la força, sinó massa car us podria costar” —va avisar-los una dona. “Senyora, no s'hi fa res per força, que aquesta fembra se'n ve amb nosaltres de grat” —va respondre en Guillemó com qui diu: “Senyora, no es posi on no la demanen!”.

En Pere Botí es moria de vergonya. El seu company l'havia engrescat amb allò d'anar a “sacudir” una bagassa, però ara es trobava exposat als ulls dels veïns i veïnes del carrer. Ell, que era un ciutadà respectable, enmig d'aquella gent... “Borràs, anem-nos-en, que açò ja és gran vergonya” —va demanar, i tots dos van desaparèixer carrer enllà.

Guillemó va seguir l'oficial del veguer amb l'esperança de poder quedar-se a soles amb Francesca, però Joan Ces Eres no va voler escoltar raons i va emportar-se Francesca i una altra noia, anomenada Piteua i a qui havien recollit una estona abans, a casa seva. Davant la insistència d'en Guillemó per quedar-se amb Francesca, la resposta de l'oficial va ser contundent: “que no ho volia fer i que no era hora”.

PER ACABAR

La societat medieval era, òbviament, violenta i les dones se n'emportaven una de les pitjors parts. El món de la prostitució es caracteritzava pels abusos a dones allunyades de les xarxes de solidaritat veïnal, abocades, per la vergonya de la professió, a l'oblit familiar i a una gran mobilitat pels bordells de moltes ciutats. La itinerància, la precarietat, la malaltia i la pobresa son elements definitoris de la professió a l'edat mitjana i a l'actualitat. Al menys en aquest cas, l'oficial del veguer, encara que només fos per una nit, va poder allunyar Francesca i Piteua del carrer.

llar la pedra, era picapedrer, però en aquell moment no treballava a la Seu sinó al pont Major (pont Vell).

FRANCESCA I GUILLEMÓ DE SOLIVELLA

Aquell vespre, en sortir de treballar, en Guillemó va anar a prendre alguna cosa a l'hostal d'en Sagassa. A la sala hi havia diverses persones, ell es va asseure en un banc i, poc després, una dona anomenada Francesca va prendre seient al seu costat. —“Beneit